

22

การตรวจสอบระบบการควบคุม

การตรวจสอบระบบการควบคุม

1. การตรวจสอบทั่วไป

1.1 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการตรวจสอบ

ผู้ตรวจสอบจะต้องใช้วิธีการตรวจสอบที่เหมาะสม เพื่อให้ได้หลักฐานและความมั่นใจว่าธนาคารพาณิชย์ได้ปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องตลอดงวดการบัญชีที่ตรวจสอบ การตรวจสอบเช่นนี้เรียกว่า การตรวจสอบระบบการควบคุม (Functional Tests หรือ Compliance Tests หรือ Procedural Tests)

โดยปกติผู้ตรวจสอบจะทำการตรวจสอบระบบการควบคุมภายหลังจากที่ประเมินคำตอบจากแบบสอบถามแล้วว่าสามารถให้ความเชื่อถือต่อระบบการควบคุมนั้นได้ ทั้งนี้เพื่อลดขอบเขตการตรวจสอบความถูกต้องของรายการทางการเงิน (Validation Tests) ลง อย่างไรก็ตามผู้ตรวจสอบอาจไม่ทำการตรวจสอบระบบการควบคุมก็ได้ หากพิจารณาเห็นว่า การขยายขอบเขตการตรวจสอบความถูกต้องของรายการทางการเงินจะช่วยให้คำตอบหรือยืนยันการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในได้ด้วยเป็นอย่างดี

ผู้ตรวจสอบมักจะเข้มงวดและเชื่อถือการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ หรือความมีกฎเกณฑ์การควบคุม (Disciplines) มากกว่าการควบคุมขั้นพื้นฐาน (Basic Controls) เพราะหากธนาคารมีระเบียบข้อบังคับการควบคุมภายในใช้อยู่ ก็เป็นหลักประกันประการหนึ่งว่าธนาคารได้เอาใจใส่เข้มงวดการควบคุมภายใน ผู้ตรวจสอบจึงควรให้ความสนใจและตรวจสอบกฎเกณฑ์การควบคุมเป็นอันดับแรก

1.2 การจัดทำเอกสารประกอบการตรวจสอบ

ผู้ตรวจสอบจะต้องทำบันทึกการตรวจสอบเพื่อรวบรวมและพิจารณาการปฏิบัติตามระบบการควบคุมของธนาคาร ขั้นตอนและบันทึกการตรวจสอบระบบการควบคุม อย่างน้อยควรจะมีดังนี้

- 1) รายละเอียดวิธีการตรวจสอบ
- 2) การอ้างอิงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตรวจสอบแต่ละขั้นกับคำถามในแบบสอบถาม เพื่อความมั่นใจว่าได้ตรวจสอบระบบการควบคุมครบถ้วนและได้ตรวจสอบตรงต่อการควบคุม
- 3) กำหนดระดับการตรวจสอบ
- 4) ช่วงเวลาของข้อมูลที่ทำกรตรวจสอบ
- 5) หลักฐานที่ได้ตรวจสอบ
- 6) รายละเอียดของข้อขัดข้อง (Breakdown) หรือข้อนำสังเกตที่พบระหว่างการตรวจสอบและสาเหตุ
- 7) วันที่ตรวจสอบแล้วเสร็จแต่ละขั้นตอน และลายมือชื่อผู้ตรวจสอบ

กระดาดำทำกรสำหรับบันทึกการตรวจสอบระบบการควบคุมมีรายละเอียดปรากฏตามแผนภาพที่ 22.1 ส่วนวิธีการตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานสำหรับการตรวจสอบระบบการควบคุมปรากฏตามภาคผนวก ก.

1.3 ประเภทการตรวจสอบ

การตรวจสอบระบบการควบคุมประกอบด้วยกรตรวจสอบ 2 ประเภทร่วมกัน ดังนี้

1.3.1 การตรวจสอบหลักฐาน (Examination of Evidence)

คือ การตรวจสอบการบันทึกการรายการ เอกสาร และรายงานกระทบยอดว่าได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ หรือมีการควบคุมที่ดีหรือไม่ เช่น มีการลงนามกำกับรายการและเอกสารที่สำคัญโดยผู้มีอำนาจหน้าจ็อย่างครบถ้วน

แผ่นที่ _____
จากจำนวน _____

กระดาดำทำกร
บันทึกการตรวจสอบระบบการควบคุม

ธนาคาร _____
การตรวจสอบเพียงวันที่ _____

การควบคุม _____

Ref. แบบ สอบถาม	รายละเอียดการตรวจสอบ หรือ เหตุผลที่ไม่ตรวจสอบ	ระดับ การ ตรวจสอบ (ร้อยละ)	ช่วงเวลา ของข้อมูล ที่ตรวจสอบ	หลักฐาน การตรวจสอบ (Ref. กระดาดำ ทำกร)	ข้อสังเกต	ผู้ตรวจสอบ และวันที่ ตรวจสอบ

แผนภาพที่ 22.1 กระดาดำทำกร "บันทึกการตรวจสอบระบบการควบคุม"

1.3.2 การสอบทานการปฏิบัติงาน (Reperformance)

คือ การทดสอบปฏิบัติงานซ้ำรอยของพนักงานธนาคาร เช่น คำนวณวิเคราะห์และกระทบยอด เป็นต้น หากพบข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องจากการสอบทานการปฏิบัติงาน ผู้ตรวจสอบก็ไม่อาจให้ความเชื่อถือต่อการตรวจสอบหลักฐานที่ปฏิบัติไปแล้วได้

การควบคุมใดที่ผู้ตรวจสอบไม่อาจใช้วิธีการตรวจสอบโดยการตรวจสอบหลักฐาน และสอบทานการปฏิบัติงานได้ ผู้ตรวจสอบอาจใช้วิธีการสอบถามหรือสังเกตการณ์การปฏิบัติงานจริง (Observation) อย่างไรก็ตามวิธีการนี้มีข้อบกพร่อง เพราะไม่อาจวางใจได้ว่าในช่วงเวลาอื่นนอกเหนือจากเวลาที่สังเกตการณ์ ได้มีการปฏิบัติตามระบบการควบคุม หรือมีการควบคุมที่ดีหรือไม่ กรณีเช่นนี้ผู้ตรวจสอบอาจใช้วิธีขอคำยืนยันจากธนาคารก็ได้

2. การตรวจสอบในระบบคอมพิวเตอร์

2.1 ลักษณะของการตรวจสอบ

การตรวจสอบระบบการควบคุมในระบบคอมพิวเตอร์ มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการตรวจสอบในระบบเดิมที่มีได้ใช้คอมพิวเตอร์ แต่โดยที่การควบคุมในระบบคอมพิวเตอร์มีความแตกต่างไปจากเดิม เทคนิคและขอบเขตการตรวจสอบระบบการควบคุมจึงแตกต่างกันด้วย

ก่อนที่จะตัดสินใจตรวจสอบระบบการควบคุมในระบบคอมพิวเตอร์ ผู้ตรวจสอบพึงระลึกว่ามีวิธีการตรวจสอบอย่างอื่นอย่างน้อย 2 วิธี ซึ่งผู้ตรวจสอบอาจเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งมาใช้ก็ได้ และได้ผลการตรวจสอบระบบการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน หรือไม่จำเป็นต้องตรวจสอบระบบการควบคุมก็ได้ คือ

1) การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer Program) ช่วยในการตรวจสอบ ทบทวน และแยกประเภทข้อมูลที่ประมวลผลจำนวนมาก การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของรายการทางการเงิน (Validation Procedures) ที่มีประสิทธิภาพมากเช่นกัน

2) การเพิ่มระดับและขยายการทดสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) แทนการตรวจสอบระบบการควบคุมในเรื่องของการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls) ผู้ตรวจสอบอาจจำกัดการตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ได้ โดยการเพิ่มการตรวจสอบระบบและตัวโปรแกรม หรือเมื่อได้พิจารณาแล้วว่าได้มีการควบคุมทางด้านผู้ใช้ (User Controls) อย่างได้ผล

2.2 เทคนิคการตรวจสอบ

เทคนิคการตรวจสอบจะแยกกล่าวตามหัวข้อการควบคุมต่อไปนี้

- กฎเกณฑ์การควบคุม (Disciplines)
- การควบคุมทางด้านผู้ใช้ (User Controls)
- การควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls)
- การควบคุมโดยขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures)

2.2.1 การตรวจสอบกฎเกณฑ์การควบคุม

โดยที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่ากฎเกณฑ์การควบคุมประกอบด้วย การกำกับ (Supervisory Controls) การแบ่งแยกหน้าที่ (Segregation of Duties) และการควบคุมทรัพย์สิน (Custodial Controls) การตรวจสอบระบบการควบคุมทั้ง 3 แบบทำได้ดังนี้

1) การกำกับ

การตรวจสอบว่าได้มีการกำกับ (Supervisory Controls) ใช้อยู่หรือไม่ วิธีที่สำคัญคือตรวจสอบจากหลักฐาน (Examination of Evidence) ได้แก่ การตรวจสอบการลงนามของผู้มีหน้าที่กำกับ เช่น ในการควบคุมทางด้านผู้ใช้ ได้มีการสอบสวนและลงลายมือชื่อกำกับรายการที่เครื่องไม่ยอมรับ (Rejection Reports) หรือรายการที่มีข้อสังเกตผิดปกติ (Exception Reports) หรือไม่ หรือการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls) ได้มีการลงลายมือชื่อโดยผู้มีอำนาจในแบบฟอร์มขอแก้ไขโปรแกรม (Program Change Form) หรือไม่ นอกจากนั้นยังตรวจสอบได้จากหลักฐานบันทึกโต้ตอบภายใน ซึ่งอาจจะระบุวิธีการหรือการอนุมัติให้ทำลายหรือยกเลิกรายการบันทึกหรือเอกสารที่ผิดพลาดหรือไม่น่าพอใจ ในกรณีให้เห็นสมควรผู้ตรวจสอบควรขอตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่ผ่านมือผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับว่าครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ เช่น ในการทดสอบโปรแกรมได้ส่งรายละเอียดของข้อมูลตัวอย่างที่ทำการทดสอบกับผลของการทดสอบให้ผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับตรวจสอบโดยครบถ้วนหรือไม่ ผู้ตรวจสอบควรเข้าไปสังเกตการณ์วิธีการควบคุมรายการหรือข้อมูลขณะประมวลผล และการจัดทำรายงานต่าง ๆ ในขณะใดขณะหนึ่งด้วย

การตรวจสอบการกำกับโดยใช้วิธีสอบทานการปฏิบัติงาน (Reperformance) อาจไม่ ได้ผลเต็มที่นัก หรือไม่อาจทำได้เนื่องจากผู้ตรวจสอบไม่อาจที่จะรู้หรือไม่มีความสามารถในการควบคุมแบบนี้ หรือ อาจเป็นเพราะการกำกับบางอย่างขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับ จึงไม่ปรากฏหลักฐานให้สอบ ทานการปฏิบัติงานได้

การตรวจสอบการกำกับควรใช้ข้อมูลเดียวกันกับการตรวจสอบการควบคุมแบบอื่น ๆ เพราะจะให้ประสิทธิภาพในการตรวจสอบเป็นอย่างมาก ข้อบกพร่องที่พบจากการตรวจสอบการควบคุมอื่น ๆ ใน ข้อมูลหรือหลักฐานการตรวจสอบเดียวกัน จะยืนยันให้เห็นว่าการกำกับไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

2) การแบ่งแยกหน้าที่และการควบคุมทรัพย์สิน

การตรวจสอบการแบ่งแยกหน้าที่และการควบคุมทรัพย์สิน ทำได้โดยการตรวจสอบลายมือชื่อและการลงนามกำกับในเอกสารและรายการ ตลอดจนใช้วิธีสังเกตการณ์และขอคำยืนยันยอด โดยปกติแล้วไม่อาจใช้วิธีการสอบทานการปฏิบัติงานเพื่อตรวจสอบการควบคุมทั้ง 2 ประเภทได้อย่างได้ผล

ตัวอย่างการตรวจสอบการควบคุมทางด้านผู้ใช้ (User Controls) ได้แก่ การตรวจสอบการลงนามและลายมือชื่อกำกับรายงานการกระทบยอดและรายงานข้อผิดพลาด เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมทางด้านผู้ใช้มิใช่บุคคลเดียวกันกับผู้ปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ผู้ตรวจสอบควรพิสูจน์การแบ่งแยกหน้าที่ทั้งในด้านการออกแบบระบบงาน การจัดทำโปรแกรม และการปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ผู้ตรวจสอบควรเข้าไปสังเกตการณ์การปฏิบัติงานในแผนกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติงานโดยอิสระจากกันจริง

ในการควบคุมทรัพย์สินซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls) ผู้ตรวจสอบจะต้องตรวจสอบดูว่าระเบียบคำสั่งที่ใช้บังคับแก่พนักงานผู้เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมเพียงใด และควรเข้าไปสังเกตการณ์มาตรการรักษาความปลอดภัยว่าได้มีการปฏิบัติตามหรือไม่ นอกจากนั้นควรตรวจสอบบุคคลผู้ปฏิบัติหน้าที่ว่าตรงกับคำสั่งแต่งตั้งหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการแบ่งแยกหน้าที่ เช่น ระหว่างผู้พัฒนาระบบงานกับผู้รักษาระบบงาน ผู้ปฏิบัติการคอมพิวเตอร์กับผู้เก็บรักษาแฟ้มข้อมูล เป็นต้น ผู้ตรวจสอบควรตรวจสอบผังการจัดองค์การ (Organization Charts) ของศูนย์คอมพิวเตอร์ และรายละเอียดตำแหน่งงาน (Job Description) เพื่อพิสูจน์ว่าได้มีการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจนทั้งในระหว่างการปฏิบัติงานปกติ และการปฏิบัติงานนอกเวลาทำการ นอกจากนั้นควรพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวโดยการเข้าไปสังเกตการณ์ศูนย์คอมพิวเตอร์และห้องปฏิบัติการขณะใดขณะหนึ่งด้วย และควรตรวจสอบตารางการปฏิบัติงาน (Work Schedules) รายงานเวลาใช้คอมพิวเตอร์ (Time Report) รายละเอียดการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่พิมพ์โดยเครื่อง (Operator Logs) ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ในลักษณะที่กล่าวเพื่อตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานจริงสอดคล้องกับวิธีการที่กำหนดไว้

2.2.2 การตรวจสอบการควบคุมทางด้านผู้ใช้

การตรวจสอบระบบการควบคุมทางด้านผู้ใช้ โดยปกติสามารถใช้ได้ทั้งวิธีตรวจสอบหลักฐานและวิธีสอบทานการปฏิบัติงาน ผู้ตรวจสอบจะไม่ประสบปัญหายุ่งยากในการตรวจสอบด้านนี้สัก เพราะเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการควบคุมสามารถมองเห็นได้ อย่างไรก็ตามการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่มีปริมาณสูงนั้น หากใช้วิธีสอบทานการปฏิบัติงานก็ไม่สู้จะเหมาะสม

2.2.3 การตรวจสอบการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์

ผู้ตรวจสอบจะต้องตรวจสอบระบบการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls) ซึ่งปกติจะเป็นการตรวจสอบด้วยมือ (Manually) และสุ่มตัวอย่างทดสอบการทำงานของโปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์ (System Software Procedures) ผู้ตรวจสอบจะต้องเลือกและตัดสินใจว่าจะเลือกใช้โปรแกรมระบบโปรแกรมใด และจำนวนมากน้อยเพียงไร เพื่อทำการทดสอบและยืนยันการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะการควบคุมการพัฒนาและใช้โปรแกรมระบบและการรักษาความปลอดภัยแก่โปรแกรมระบบ

การตรวจสอบระบบการควบคุมในส่วนของการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์โดยการตรวจสอบด้วยมือ ได้แก่ การตรวจสอบหลักฐานการสอบทานการปฏิบัติงานและการสังเกตการณ์ การตรวจสอบส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับการตรวจสอบทางด้านผู้ใช้ ได้แก่ การตรวจสอบจากรายงานคอมพิวเตอร์ และการตรวจสอบบางด้านจะคล้ายคลึงกับการตรวจสอบในระบบที่มีได้ใช้คอมพิวเตอร์ เช่น การตรวจสอบการควบคุมการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโปรแกรม เป็นต้น การตรวจสอบหลักฐานเป็นการตรวจสอบที่สำคัญ เพราะไม่อาจใช้วิธีการสอบทานการปฏิบัติงานได้เสมอไป ฉะนั้นผู้ตรวจสอบจึงควรตรวจสอบเอกสารประกอบระบบงาน (System Descriptions) และคู่มือปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ (Operating Instructions) อย่างถี่ถ้วนถึงความเพียงพอและความสมบูรณ์ของเอกสารดังกล่าว

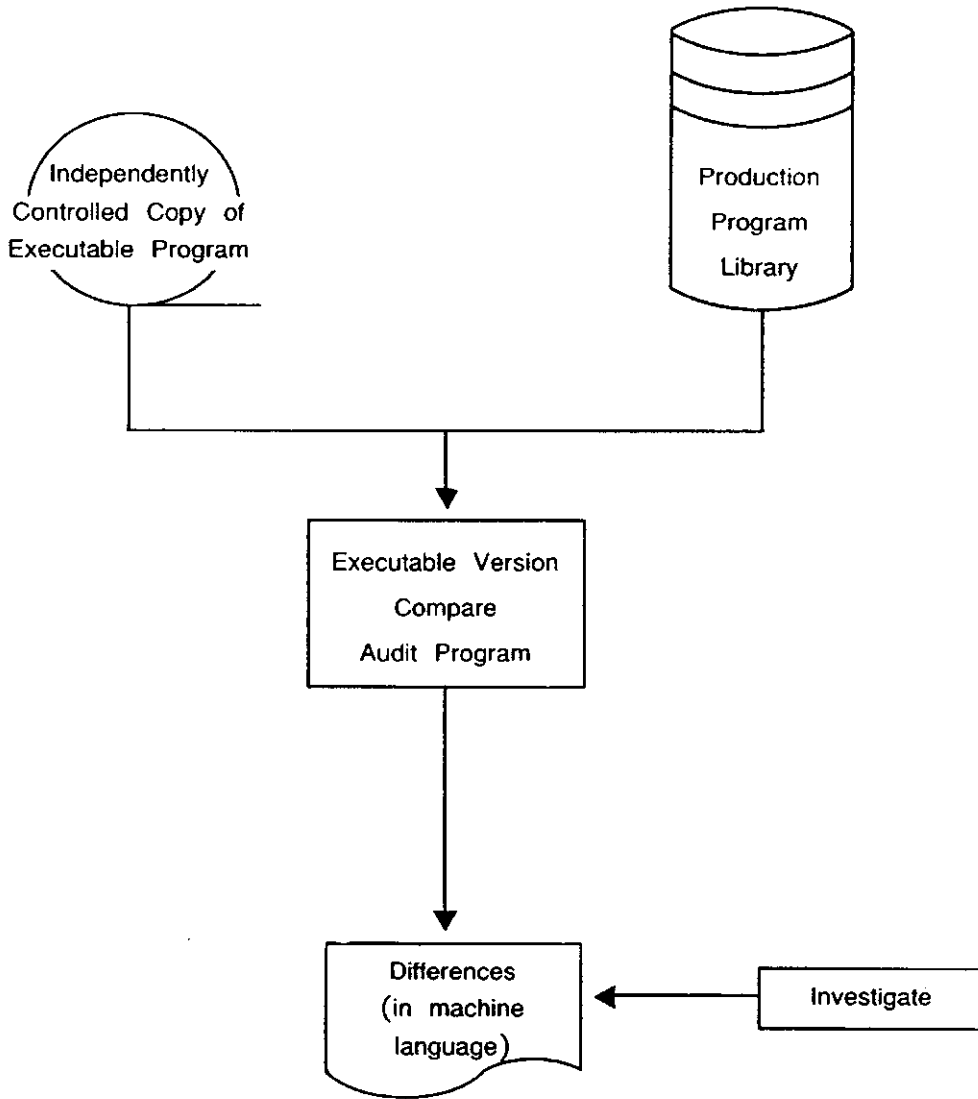
การตรวจสอบโปรแกรมของระบบมีวิธีการตรวจสอบที่สามารถนำมาใช้ได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับลักษณะของการปฏิบัติงานที่จะตรวจสอบ ตัวอย่าง เช่น การตรวจสอบ Cataloguing Procedures ก็อาจใช้ข้อมูลตัวอย่างทดสอบ (Audit Test Data) หรือใช้วิธีวิเคราะห์รหัสโปรแกรม (Program Code Analysis) เพื่อพิสูจน์ว่าโปรแกรมใหม่ ๆ หรือโปรแกรมที่แก้ไขใหม่ได้ Catalogued เป็นที่เรียบร้อยและน่าพอใจหรือไม่ นอกจากนี้ที่กล่าวแล้วยังอาจพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer Program) ขึ้นมาช่วยในการตรวจสอบโปรแกรมของระบบได้ ดังนี้

- 1) โปรแกรมที่ใช้ตรวจสอบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขโปรแกรมของระบบโดยได้รับอนุญาต หรือโดยถูกต้องหรือไม่ ทั้งนี้โดยการนำโปรแกรมของระบบที่ใช้ปฏิบัติงานขณะนั้นมาเปรียบเทียบกับโปรแกรมสำเนาที่เก็บไว้ภายใต้การควบคุมอย่างอิสระ แล้วรายงานข้อแตกต่างที่เกิดขึ้น (แผนภาพที่ 22.2 และ 22.3)
- 2) โปรแกรมที่ใช้วิเคราะห์และรายงานข้อมูลที่เก็บไว้ใน System Log ซึ่งผู้ตรวจสอบจะนำมาเปรียบเทียบกับรายงานที่ธนาคารพาณิชย์จัดทำเพื่อหาข้อแตกต่างได้ (แผนภาพที่ 22.4)

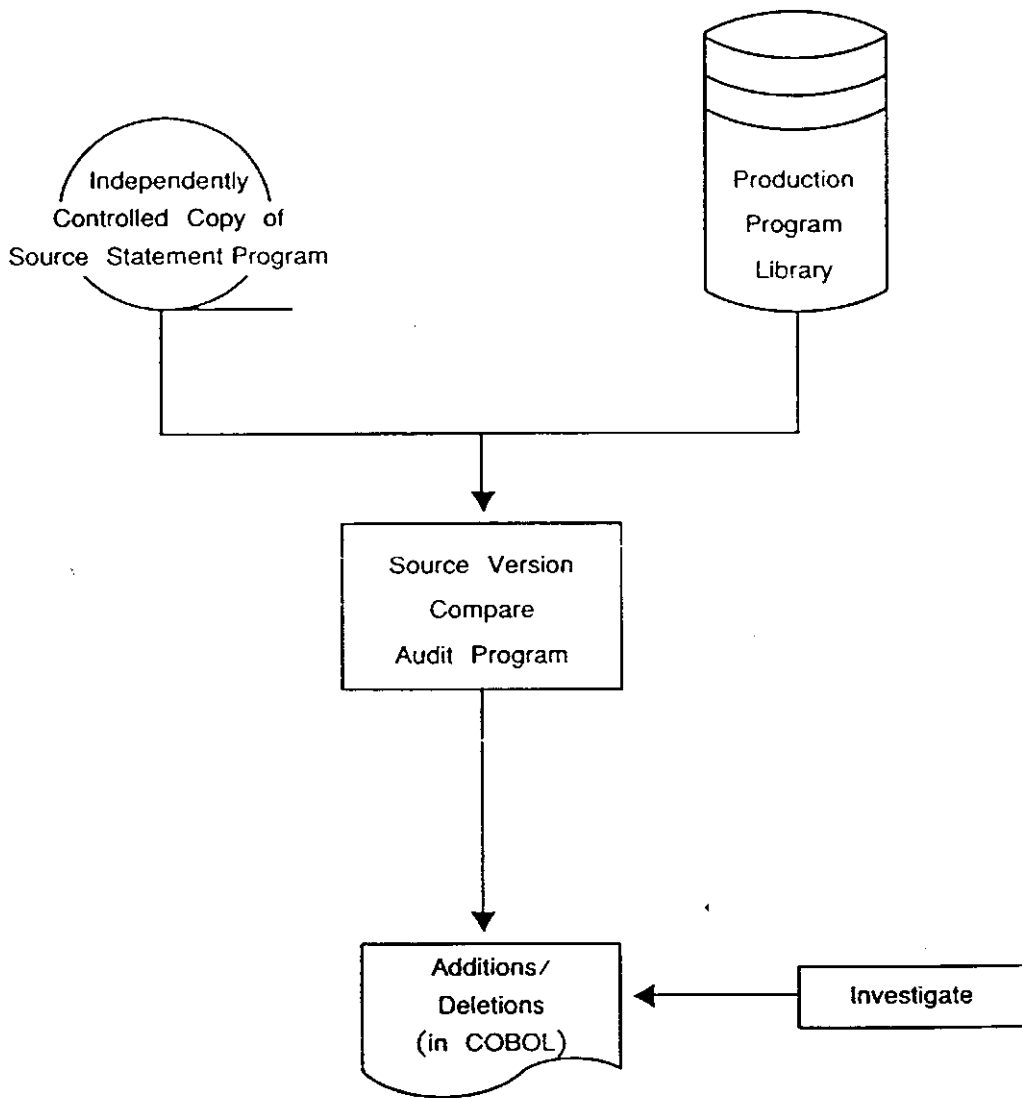
การทดสอบโปรแกรมของระบบที่ใช้ในการคุ้มครองรหัสลับเฉพาะผู้มีหน้าที่ในการปฏิบัติการ (Password Protection) อาจทำได้โดยผู้ตรวจสอบทดลองใช้รหัสลับที่มีได้รับอนุญาตผ่านเข้าไปทางเครื่องเทอร์มินอล อย่างไรก็ตามก่อนที่จะใช้เทคนิคใด ๆ ผู้ตรวจสอบพึงระมัดระวังผลกระทบที่มีต่อการประมวลผลด้วย

2.2.4 การตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม

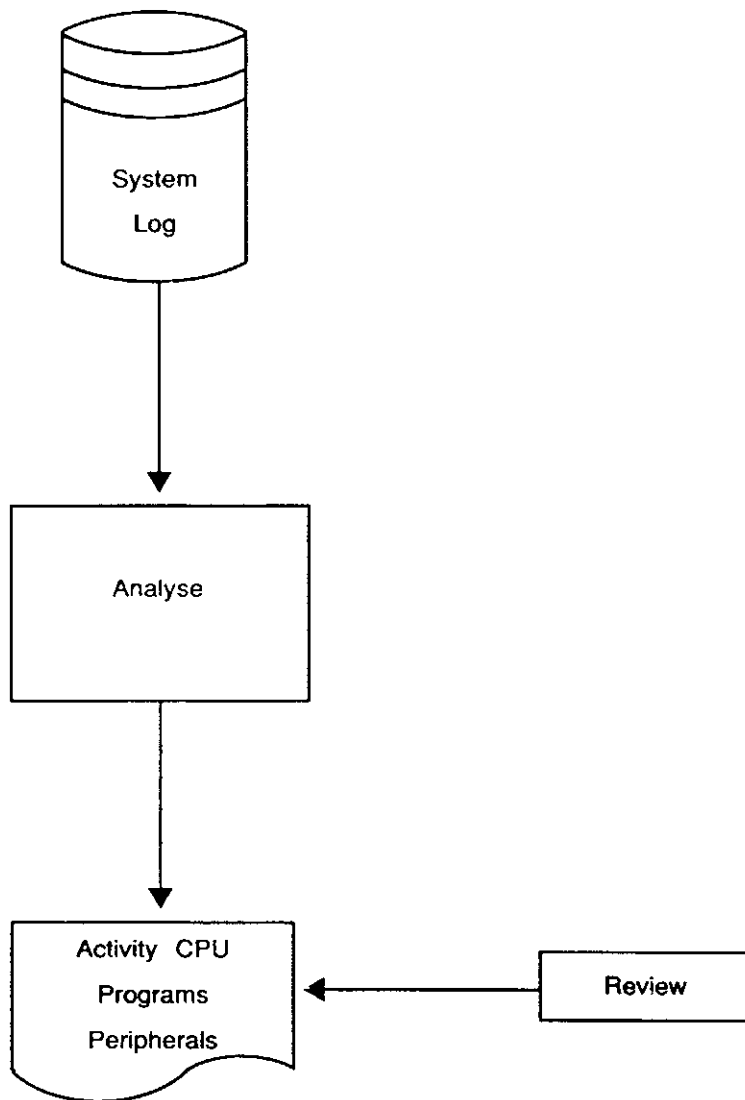
ในขณะที่ผู้ตรวจสอบดำเนินการตรวจสอบระบบการควบคุมในด้านการควบคุมการพัฒนาและใช้ระบบงาน (Implementation Controls) โดยวิธีสอบทานการปฏิบัติงาน (Reperformance) นั้น ก็เท่ากับเป็นการตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) ด้วยส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นการตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมายังแทรกอยู่ส่วนหนึ่งของการตรวจสอบการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ นั่นคือ การตรวจสอบว่าได้มีการจัดสร้างและใช้ขั้นตอนของโปรแกรมอย่างเหมาะสม และโดยต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามผู้ตรวจสอบก็ควรที่จะตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมโดยเฉพาะด้วยเพื่อความสมบูรณ์ของการตรวจสอบการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ และเพื่อให้ได้หลักฐานว่าได้มีการควบคุมดังกล่าวโดยต่อเนื่อง

แผนภาพที่ 22.2 การตรวจสอบโปรแกรมปฏิบัติงาน (Executable Program)

แผนภาพที่ 22.3 การตรวจสอบโปรแกรมจากต้นฉบับ (Source Statement Programs)

แผนภาพที่ 22.4 การวิเคราะห์ System Log

การตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม ปกติจะใช้วิธีสอบทานการปฏิบัติงาน เพราะเป็นการยากหรือไม่เหมาะสมที่จะตรวจสอบจากหลักฐาน อย่างไรก็ตามหลักฐานบางอย่าง เช่น รายงานข้อผิดพลาดจากรายการที่ประมวลผลก็อาจใช้เป็นหลักฐานเบื้องต้นยืนยันว่าการควบคุมโดยขั้นตอนการปฏิบัติงานของโปรแกรมได้มีใช้อยู่ และโดยต่อเนื่องหรือไม่ การตรวจสอบจากหลักฐานนี้ปกติจะกระทำเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจสอบการควบคุมทางด้านผู้ใช้ (User Controls)

เทคนิคสำคัญของการตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม ประกอบด้วย การทดสอบด้วยมือ (Manual Tests) การใช้ข้อมูลตัวอย่างตรวจสอบ (Audit Test Data) การวิเคราะห์รหัสโปรแกรม (Program Code Analysis) และการใช้โปรแกรมตรวจสอบ (Computer Audit Programs) การเลือกที่จะใช้เทคนิคใดก็ตามขึ้นอยู่กับว่าจะมีหลักฐานที่มองเห็นได้ให้ตรวจสอบหรือไม่

1) การขาดหลักฐานที่มองเห็นได้

โดยปกติรายงานที่คอมพิวเตอร์พิมพ์ออกมาให้มันจะไม่มีรายละเอียด ซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ด้วยเหตุที่ขาดรายละเอียดหรือขาดรายงานบางอย่างไป ผู้ตรวจสอบจึงไม่อาจใช้วิธีการตรวจสอบหลักฐานในการตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมได้ ความยุ่งยากที่เกิดขึ้นมี 2 แบบ คือ แบบแรก คอมพิวเตอร์อาจจะพิมพ์ยอดรวมและยอดประกอบยอดรวม แต่มิได้ให้รายละเอียดประกอบส่วนแบบที่ 2 หลักฐานที่ได้ไม่แน่ชัดเพียงพอ เช่น กรณีที่คอมพิวเตอร์พิมพ์รายงานที่มีข้อสังเกต (Exception Reports) หรือรายงานเกี่ยวกับรายการที่เครื่องไม่ยอมรับ (Rejected Items) ผู้ตรวจสอบไม่อาจเชื่อมั่นได้ว่ารายการที่มีข้อสังเกตหรือที่คอมพิวเตอร์ไม่ยอมรับได้พิมพ์ออกมาโดยครบถ้วนหรือไม่ ข้อยุ่งยากทั้ง 2 แบบนี้เรียกว่า การตรวจสอบร่องรอยการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามการขาดร่องรอยการตรวจสอบมิได้หมายความว่ามีความหมายว่ามิชอบหรือในระบบการควบคุม ผู้ตรวจสอบจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเทคนิคการตรวจสอบให้สอดคล้องกับร่องรอยการตรวจสอบที่ขาดหายไปด้วย

2) การทดสอบด้วยมือ (Manual Tests)

การตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมโดยการทดสอบด้วยมือ สามารถทำได้ในกรณีที่หลักฐานมีปรากฏอย่างครบถ้วน เช่น รายการบัญชี (Statements) ของลูกหนี้ ได้แสดงรายละเอียดความเคลื่อนไหวทุกรายการ ซึ่งสามารถทำให้ทดสอบการผ่านบัญชีได้ เป็นต้น การทดสอบยังอาจทำได้โดยปฏิบัติงานด้วยมือซ้ำกับการทำงานด้วยขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมแล้วเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้

ในกรณีที่หลักฐานมีปรากฏไม่ครบถ้วน ผู้ตรวจสอบสามารถที่จะสร้างหลักฐานเพื่อการตรวจสอบได้ด้วยวิธีต่อไปนี้

- ก. นำข้อมูลที่ประมวลผลแล้วมารวบรวมปรับปรุงใหม่ให้อยู่ในสภาพเดียวกับขณะที่ใช้ขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมทำการประมวลผล
- ข. รวบรวมและตรวจสอบจากข้อมูลปัจจุบันก่อนที่จะทำการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ตัวอย่าง เช่น ทดสอบยอดรวมของ Batches เป็นต้น

- ค. เลือกข้อมูลจำนวนหนึ่งจากข้อมูลทั้งหมดมาทำการประมวลผลด้วยมือต่างหาก แล้วเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์
- ง. เลือกทดสอบเงื่อนไขของขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม ซึ่งหากมีประสิทธิภาพเพียงพอและมีความเหมาะสมแล้ว จะรายงานข้อผิดพลาดที่ตรงตามเงื่อนไขนั้นออกมา เช่น ดึงเอกสารบางอย่างไว้ไม่ส่งเข้าไปประมวลผล หรือแก้ตัวเลขให้ผิดพลาด เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมหากล่าวจะต้องรายงานข้อผิดพลาดออกมา
- จ. ขอให้คอมพิวเตอร์พิมพ์รายงานพิเศษให้ในกรณีที่ไม่มีหลักฐานที่มองเห็นได้เลย และไม่สามารถใช้วิธีสร้างหลักฐานเพื่อการตรวจสอบอย่างใดอย่างหนึ่งได้ การทดสอบด้วยมือก็ไม่สามารถทำได้ จึงควรเปลี่ยนไปใช้วิธีการตรวจสอบอย่างอื่นแทน

3) การสร้างข้อมูลตัวอย่างทดสอบ (Audit Test Data)

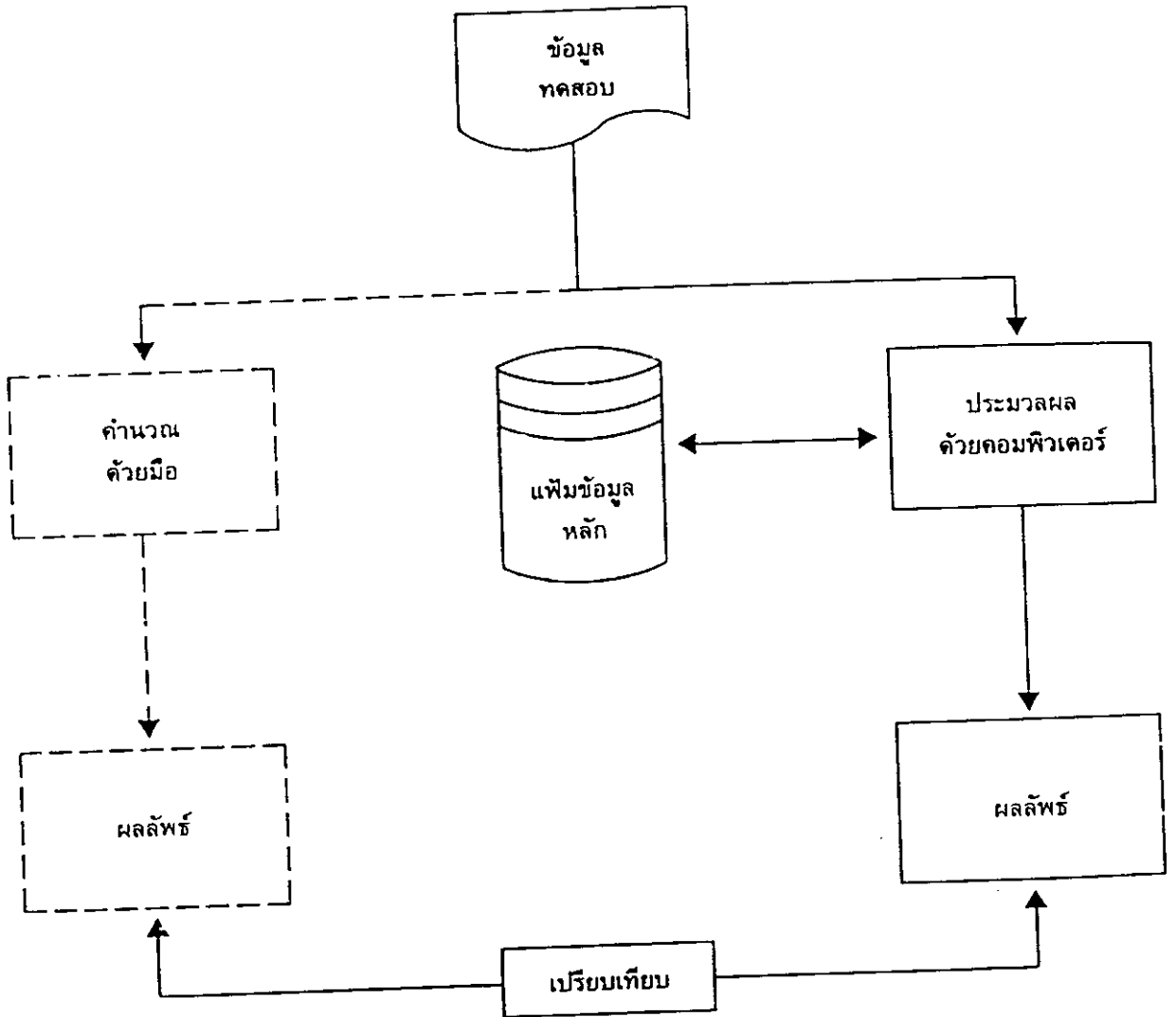
เป็นวิธีการสร้างข้อมูลขึ้นมาชุดหนึ่ง แล้วคำนวณผลลัพธ์ที่ได้ไว้ล่วงหน้า หลังจากนั้นส่งข้อมูลตัวอย่างดังกล่าวไปทดสอบกับขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จากคอมพิวเตอร์กับผลลัพธ์ที่ทราบล่วงหน้านั้น เทคนิคนี้มีความเหมาะสมมากในกรณีที่ไม่มีหลักฐานที่มองเห็นได้ให้ตรวจสอบเลย และการทดสอบด้วยมือไม่ได้ผล

เทคนิคการใช้วิธีการสร้างข้อมูลตัวอย่างทดสอบปรากฏตามแผนภาพที่ 22.5

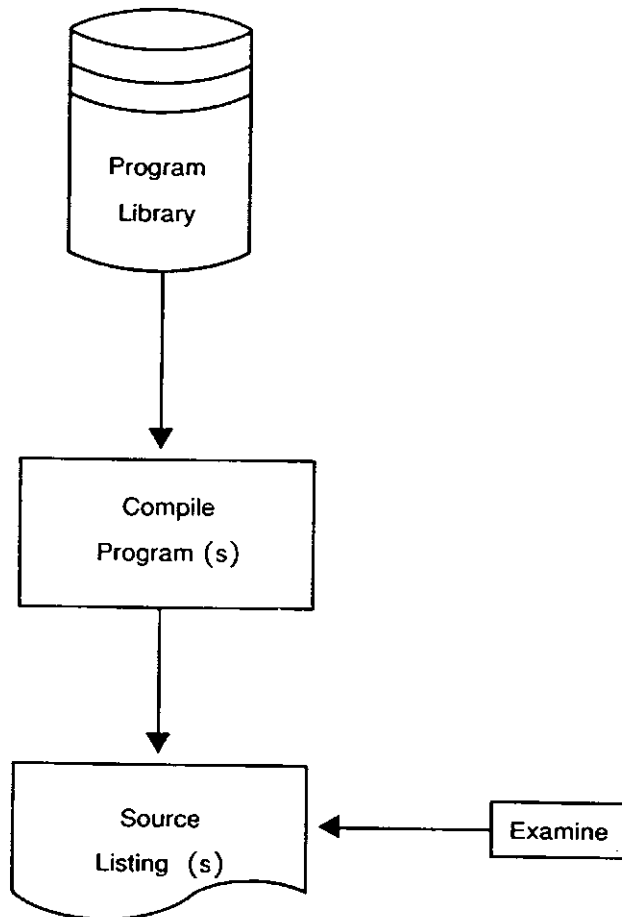
4) การวิเคราะห์รหัสโปรแกรม (Program Code Analysis)

หมายถึง การตรวจสอบโปรแกรมปฏิบัติการ (Operational Programs) จากโปรแกรมต้นฉบับที่คอมพิวเตอร์พิมพ์ออกมาให้ (Source Listing) เพื่อพิสูจน์ว่าขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมที่เกี่ยวข้องได้ถูกใช้และให้รหัสอย่างถูกต้องหรือไม่ เทคนิคการตรวจสอบเช่นนี้ต้องการความรู้และทักษะทางด้านโปรแกรมอย่างสูง ผู้ตรวจสอบจะต้องตรวจสอบว่ารหัสที่ปรากฏในโปรแกรมต้นฉบับ (Source Listing) ไม่แตกต่างจากโปรแกรมปฏิบัติการที่ใช้ในการประมวลผลจริง เทคนิคการวิเคราะห์รหัสโปรแกรมปรากฏตามแผนภาพที่ 22.6

แผนภาพที่ 22.5 การสร้างข้อมูลตัวอย่างทดสอบ (Audit Test Data)

แผนภาพที่ 22.6 การวิเคราะห์รหัสโปรแกรม (Program Code Analysis)

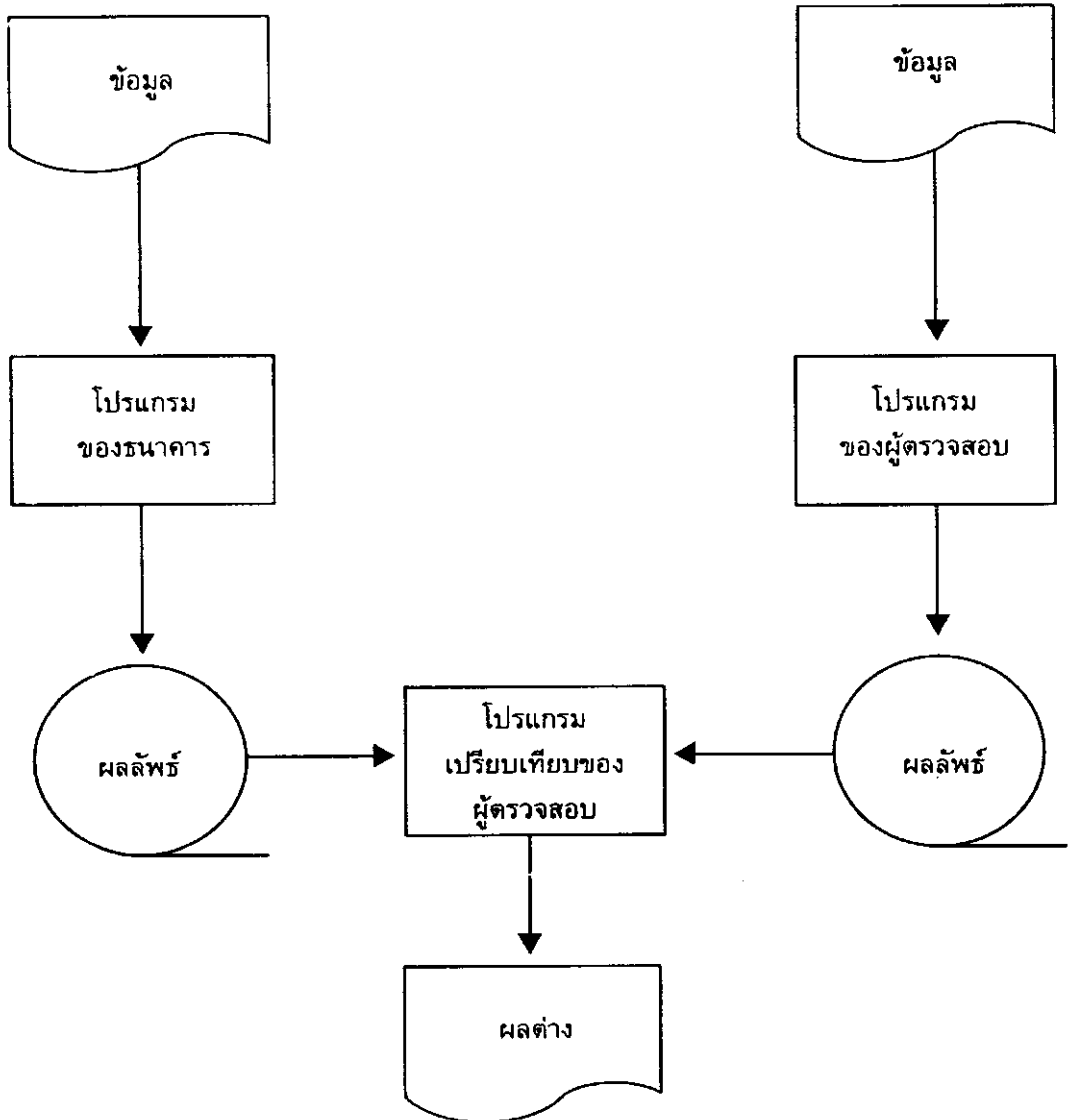
5) การตรวจสอบโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer Program)

โดยปกติผู้ตรวจสอบจะสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของผู้ตรวจสอบขึ้นมา เพื่อช่วยในการตรวจสอบความถูกต้องของรายการทางการเงิน (Validation Procedures) แต่ก็อาจสร้างโปรแกรมขึ้นมาเพื่อช่วยในการตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) ซึ่งเรียกว่าการทดสอบโดยแบบจำลอง (Simulation) ด้วยก็ได้ โดยหลักพื้นฐานแล้วไม่มีความแตกต่างกันสำหรับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการตรวจสอบความถูกต้องของรายการทางการเงิน (Validation Procedures) กับการตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) ข้อแตกต่างที่สำคัญคือ ในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมของธนาคาร ซึ่งเป็นการทดสอบโดยแบบจำลองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าโปรแกรมของธนาคารได้ประมวลผลโดยถูกต้องหรือไม่ โดยตรวจสอบตัวเลขหรือผลการคำนวณโปรแกรมของธนาคาร แต่ในกรณีที่สร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรายการทางการเงิน โปรแกรมของผู้ตรวจสอบจะถูกใช้เพื่อสร้างและเตรียมข้อมูลจากแฟ้มข้อมูลต่าง ๆ ของธนาคารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตรวจสอบต่อไป

ปัญหาในทางปฏิบัติของการใช้โปรแกรมของผู้ตรวจสอบเพื่อตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมของธนาคาร คือ การย่นย่อ (Short-out) โปรแกรมที่สลับบันทึกของธนาคารเพื่อตรวจสอบค่อนข้างยากลำบาก บางครั้งอาจทำให้ผู้ตรวจสอบได้รับตัวเลขที่แตกต่างไปจากการประมวลผลของธนาคาร และอาจต้องเสียเวลาในการแก้ไขโปรแกรมหรือเสียเวลาในการกระทบยอด ด้วยเหตุนี้เทคนิคการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม จึงไม่อาจกล่าวได้ว่ามีประสิทธิภาพดีเสมอไป โดยเฉพาะเมื่อได้มีการทดสอบการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls) แล้ว และเห็นว่าการควบคุมดังกล่าวเชื่อถือได้ เพียงแต่ให้มีการสอบทาน (Reperformance) ขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) เท่านั้นก็เพียงพอแล้ว อย่างไรก็ตามในบางส่วนที่ผู้ตรวจสอบไม่อาจจะเชื่อถือการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls) ได้ การใช้โปรแกรมของผู้ตรวจสอบเพื่อตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมก็เป็นทางเลือกที่ดี

เพื่อขยายขอบเขตของการตรวจสอบระบบการควบคุม (Functional Tests) ผู้ตรวจสอบอาจจะแทรกจุดทดสอบลงไปโปรแกรมตรวจสอบด้วย เช่น การตรวจสอบยอดคงเหลือของลูกหนี้แต่ละครั้ง ก่อนที่จะปล่อยเงินกู้ครั้งต่อไปมิให้เกินกว่าวงเงินในสัญญา ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้เกิดหนี้สูญรายใหญ่ขึ้น เป็นต้น การตรวจสอบดังกล่าว อาจช่วยให้เพิ่มข้อเสนอแนะที่ดีในการแก้ไขการปฏิบัติงานและระบบงานของธนาคาร อันเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของการตรวจสอบระบบปฏิบัติงานของธนาคาร (Operational Examination)

แผนภาพที่ 22.7 การทดสอบข้อมูลโดยใช้โปรแกรมจำลอง (Simulation)

2.3 ระดับการทดสอบ (Levels of Test)

การกำหนดกฎเกณฑ์ของระดับการทดสอบระบบการควบคุมให้เป็นมาตรฐานตายตัวลงไปเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ผู้ตรวจสอบจึงควรต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป โดยขึ้นอยู่กับ การควบคุม (Basic Control or Discipline) ว่ามีอยู่มากหรือน้อยเพียงไร ซึ่งโดยทั่วไปแล้วถ้าระเบียบหรือการควบคุมมีอยู่มาก ปริมาณหรือระดับการทดสอบก็ควรจะต้องมากขึ้นด้วย และโดยปกติระดับของการตรวจสอบโดยวิธีสอบทานการปฏิบัติงาน (Reperformance) จะต่ำกว่าระดับการตรวจสอบหลักฐาน (Examination of Evidence) แนวทางในการกำหนดระดับการทดสอบของการควบคุม มีดังนี้

2.3.1 การตรวจสอบการควบคุมทางด้านผู้ใช้ (User Controls)

ปกติจะกำหนดระดับของการทดสอบเช่นเดียวกับการตรวจสอบในระบบที่มีได้ใช้คอมพิวเตอร์ที่มีการปฏิบัติการและการควบคุมที่เหมือนกัน

2.3.2 การตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls)

1) การควบคุมการใช้ระบบงาน (Implementation Controls)

ในกรณีที่ธนาคารพัฒนาระบบงานใหม่ ผู้ตรวจสอบจะต้องตรวจสอบด้วยว่าธนาคารได้มีระเบียบข้อบังคับเพื่อการควบคุมการใช้ระบบงานใหม่ (Disciplines) ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และได้มีการปฏิบัติตามระเบียบนั้นอย่างเคร่งครัด ถ้าผลการตรวจสอบการปฏิบัติตามระเบียบเป็นที่พอใจ ผู้ตรวจสอบเพียงแต่ทดสอบการควบคุมพื้นฐาน (Basic Control) ของขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) ของแต่ละระบบงานก็ย่อมเป็นการเพียงพอ ในการเลือกตัวอย่างทดสอบควรจะได้พิจารณาถึงความสำคัญของระบบงานและการประมวลผล โดยเฉพาะผลที่จะเกิดขึ้นหากระบบงานหรือการประมวลผลนั้นมีได้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง

ระดับของการทดสอบการแก้ไขโปรแกรม (Program Changes) อาจเปรียบเทียบได้กับการตรวจสอบในระบบที่มีได้ใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งมีลักษณะของการควบคุมที่คล้ายคลึงกัน และวิธีการตรวจสอบก็คล้ายคลึงกันในทุก ๆ ระบบงาน อย่างไรก็ตามควรจะต้องตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงแก้ไขโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) มากกว่าการเปลี่ยนแปลงในสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งมีผลกระทบเพียงด้านการปฏิบัติการ (Operational Effect) เท่านั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรายงาน เป็นต้น

2) การควบคุมและรักษาความปลอดภัยโปรแกรม ระบบปฏิบัติการ และเพิ่มข้อมูล

การควบคุมในขอบเขตนี้จำเป็นต้องปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา ลักษณะเฉพาะของการควบคุมประเภทนี้คือ มิได้มีความสัมพันธ์กับปริมาณข้อมูลที่ประมวลผล แต่มีความสัมพันธ์กับปริมาณและการใช้โปรแกรมในการประมวลผล จึงควรเลือกระดับการทดสอบให้สัมพันธ์กับปริมาณและการใช้โปรแกรมด้วย

3) โปรแกรมของระบบคอมพิวเตอร์ (System Software)

ลักษณะและขอบเขตของการทดสอบความเหมาะสมของโปรแกรมของระบบคอมพิวเตอร์

ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจวินิจฉัยของผู้ตรวจสอบ ปัจจัยที่ควรพิจารณาคือ ระดับความเชื่อถือได้ของการควบคุมการใช้งาน (Implementation Controls) และการรักษาความปลอดภัยต่อโปรแกรมของระบบ (Security of System Software) ตลอดจนผลที่มีต่อการตรวจสอบด้านอื่นๆ

2.3.3 การตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures)

ลักษณะและขอบเขตของการทดสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) เพิ่มเติม ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจวินิจฉัยของผู้ตรวจสอบเช่นกัน ปัจจัยที่ควรพิจารณามีดังนี้

1) ระดับความเชื่อถือได้ของการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการของคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls) ถ้าผู้ตรวจสอบไม่อาจเชื่อถือต่อการควบคุมการใช้งาน (Implementation Controls) ผู้ตรวจสอบก็ต้องเพิ่มระดับการทดสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม โดยการเพิ่มจำนวนโปรแกรมที่ตรวจสอบ ถ้าผู้ตรวจสอบไม่อาจให้ความเชื่อถือต่อการรักษาความปลอดภัยโปรแกรม หรือการควบคุมการปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ผู้ตรวจสอบก็ควรพิจารณาขยายช่วงเวลาของข้อมูลที่ผ่านมาโปรแกรมที่ตรวจสอบให้มากยิ่งขึ้น

2) ขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) ที่เลือกทดสอบควรเป็นโปรแกรมที่มีผลกระทบต่อภัยสำคัญ (Material Effect) ของรายงานแสดงฐานะและการดำเนินงานของธนาคาร

3) ในการกำหนดระดับการทดสอบ ผู้ตรวจสอบควรพิจารณาลักษณะและขนาดของรายการที่ทำการประมวลผล และความเสียหายที่จะเกิดข้อผิดพลาดอันมีนัยสำคัญ (Material Error) ระบบเกี่ยวกับการจ่ายเงินบัญชีเงินสดและลูกหนี้ มักจะมีแนวโน้มที่เสี่ยงต่อการทุจริตอย่างมาก

4) ในระบบงานใดซึ่งผลลัพธ์จากการประมวลผลได้มีการสอบทานใหม่ทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง โอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดเนื่องจากโปรแกรมย่อมน้อยกว่าระบบซึ่งผลลัพธ์จากการประมวลผลไม่อาจจะสอบทานใหม่ด้วยมือได้

2.3.4 ข้อควรพิจารณาอื่น

ข้อควรพิจารณาอื่นในการเลือกระดับการทดสอบ มีดังนี้

1) ปฏิบัติการของผู้ตรวจสอบที่มีต่อข้อบกพร่องในการควบคุม

ผู้ตรวจสอบควรที่จะเลือกระดับการทดสอบได้เหมาะสมกับข้อบกพร่องของการควบคุมที่พบจากการประเมินระบบการควบคุมภายใน ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ขาดการควบคุมแบบกำกับ (Supervisory Controls) แต่พอจะสันนิษฐานได้ว่ามีการแบ่งแยกหน้าที่ (Segregation of Duties) อย่างเหมาะสม ผู้ตรวจสอบก็อาจเพิ่มระดับการตรวจสอบหลักฐาน (Examination of Evidence) เพื่อความมั่นใจว่าได้มีการปฏิบัติตามการควบคุมขั้นพื้นฐาน (Basic Controls) อย่างต่อเนื่องตลอดงวดการบัญชีที่ตรวจสอบ ในทางกลับกันในกรณีที่การแบ่งแยกหน้าที่ไม่เหมาะสม แต่มีการควบคุมแบบกำกับที่ดีพอผู้ตรวจสอบอาจเพิ่มระดับการสอบทานการปฏิบัติงาน (Reperformance) เพื่อความมั่นใจว่าได้มีการปฏิบัติตามการควบคุมขั้นพื้นฐาน (Basic Controls) โดยต่อเนื่องเช่นกัน

2) ความสำคัญของข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น

ความล้มเหลว (Breakdown) หรือการขาดระบบควบคุมใด ๆ จะให้ผลที่แตกต่างกันแล้วแต่ลักษณะของการควบคุมนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น การขาดการควบคุมข้อมูลถาวร (Standing Data) ย่อมจะมีความสำคัญว่าการขาดการควบคุมข้อมูลเคลื่อนไหว (Transaction Data) ฉะนั้นจึงควรจะใช้ระดับการทดสอบที่สูงกว่า หรือหากไม่มีการควบคุมความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วน (Completeness) ย่อมจะมีความสำคัญมากกว่าการขาดการควบคุมด้านความถูกต้อง (Accuracy หรือ Validity) ของข้อมูลเคลื่อนไหวแต่ละข้อมูล ทั้งนี้เพราะรายการที่ควรจะรวมอยู่ในผลลัพธ์จากการประมวลผล แต่ขาดหายไปในระหว่างการประมวลผล ยากแก่การตรวจพบในระหว่างตรวจสอบความถูกต้องของรายการทางการเงิน (Validation Procedures) ฉะนั้นระดับการทดสอบความถูกต้องสมบูรณ์จึงควรอยู่ในระดับสูงขณะที่ทำการตรวจสอบระบบการควบคุม (Functional Test)

3) ความสลับซับซ้อนของรายการบัญชีและประสบการณ์การตรวจสอบ

ถ้าข้อมูลที่น่าเข้าประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์มีหลายประเภท และมีความแตกต่างกันอย่างมาก หรือรายการหรือการคำนวณมีความสลับซับซ้อน ระดับการทดสอบก็ควรมีประสิทธิภาพพอที่จะครอบคลุมความแตกต่างกันในทุกแง่มุมได้ทั้งหมด ในทำนองเดียวกันถ้าจากการตรวจสอบที่ผ่านมาได้พบข้อบกพร่องจากการประมวลผลระดับของการทดสอบก็ควรจำเป็นต้องเพิ่มให้ครอบคลุมข้อบกพร่องทุกด้านที่เคยเกิดขึ้น

3. สรุป

ในระบบคอมพิวเตอร์วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบระบบการควบคุม (Functional Tests) ยังคงเช่นเดียวกับการตรวจสอบในระบบที่มีได้ใช้คอมพิวเตอร์ คือ การหาหลักฐานว่าได้มีการปฏิบัติตามขบวนการการควบคุมภายในตามที่ระบุในแบบสอบถาม (Internal Control Questionnaire) หรือไม่ แต่ด้วยเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงการควบคุมในระบบคอมพิวเตอร์ เทคนิคและขอบเขตของการตรวจสอบจึงแตกต่างไปจากระบบธรรมดา

ก่อนที่จะตัดสินใจตรวจสอบระบบการควบคุม (Functional Tests) ผู้ตรวจสอบพึงระลึกว่าประสิทธิภาพการตรวจสอบในบางครั้งก็อาจจะดีกว่าก็ได้ หากเลือกวิธีการตรวจสอบอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของระบบคอมพิวเตอร์ คือ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ประมวลผลจำนวนมาก ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการตรวจสอบความถูกต้องของรายการทางการเงิน (Validation Procedures) อีกทางหนึ่งด้วย หรืออีกทางเลือกหนึ่งคือ เพิ่มการตรวจสอบขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) หรือตรวจสอบโปรแกรมของระบบ (System Softwares) โดยไม่จำเป็นต้องประเมินหรือตัดสินใจให้ความเชื่อถือการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls)

การทดสอบการควบคุมทางด้านผู้ใช้ (User Controls) และการควบคุมความสมบูรณ์ถูกต้องในกระบวนการคอมพิวเตอร์ (Integrity Controls) ซึ่งกระทำด้วยมือ จะมีลักษณะเหมือนการตรวจสอบในระบบที่มีได้ใช้คอมพิวเตอร์ แต่การทดสอบความเหมาะสมของโปรแกรมของระบบ (System Software) และขั้นตอนการทำงานของโปรแกรม (Programmed Procedures) มักจะต้องใช้เทคนิคที่แตกต่างออกไป ซึ่งได้แก่ ทั้งการสร้างข้อมูลตัวอย่างทดสอบ (Audit Test Data) การวิเคราะห์รหัสโปรแกรม (Program Code Analysis) และการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer Programs)